

ערך יהודה בן-צור

'הקדושה' - 'אבא ברדיצ'ב' - Agia Anastasia

מרישומי 'יומן המבצעים' של 'המוסד לעליה ב' – פאריס 1947

ספינה רומנית, שנחכרה מהסוכן היווני, ג'אן פנדליס- 'השמן', בעלת הדחק של כ- 600 טון, שהותקנה לשאת כ- 800 מעפילים. בנובמבר 1946, העמיסה 450 מעפילים בנמל בקאר, יוגוסלביה, והייתה מתוכננת להפליג עם 'כנסת ישראל', להעביר אליה בקרבת הארץ את המעפילים ולהחזיר את הצוות הזר ליוון. המלווה, חיים פרדקין-פורת, 'גדעוני'. למחרת היציאה, ב-9 לנובמבר 1946, נקלעו האוניות לסערה, שבסופה התנפצה הספינה אל סלעי החוף היוגוסלבי. כול המעפילים ניצלו והועלו ל'כנסת ישראל'¹.

פעילות לפינוי האוניה מהחוף היוגוסלבי

כשנה לאחר טביעתה דרשו השלטונות היוגוסלבים לפנות את הספינה הטרופה (Wreck). 'המוסד לעליה ב' ניסה לגלגל את האחריות וההוצאה הכספית אל המחכיר, בעל הספינה. להלן הפעילות שנרשמה ביומן מטה 'המוסד' מינואר עד יולי 1947 (ניהול היומן הופסק בתחילת ספטמבר 1947 ואין בידנו מידע נוסף):

"9.1.47 – 'מיכה' [אפרים שילה-שולץ, פעיל 'המוסד' במזרח אירופה]: דן [שיי'קה, 'האיש שלנו' ביוגוסלביה] ו'יחיאל' [לייבל אברמובסקי, מפעילי 'המוסד' ביוגוסלביה] נפגשים עם רב החובל של 'הקדושה'. יודיעו לו שעליו לטפל בכל הנוגע להצלתה, רק התשלומים יסודרו על ידינו".

"17.1.47 – 'מיכה': שלשום הגיע רב החובל של 'הקדושה'. היום יוצא דן אליו ויהיה אתו כשלושה ימים. אח"כ יהיה שם איש מקומי לטפל בעניין. בעניין התשלומים נוהגים בהתאם להוראה (ז"א רק באישורו של 'השמן'²).

"31.1.47 – 'מיכה': דן בזגרב – יחכה ל'אתי' [אבריאלי]. תיקון 'הקדושה': התגלו חורים בתחתית הספינה. התיקונים יצריכו הון ו-45 ימי עבודה. 'מיכה' יגיש את הערכת ההוצאות ל'אגמי' [אוורבוך משה 'האיש שלנו' ברומניה] עבור 'השמן'. מניח ש'השמן' יסתלק מהמשך בעבודה ואז 'מיכה' יוכל למסור את הכלי לשלטונותיו [היוגוסלבים]".

"12.5.47 – 'מיכה': 'יחיאל' ישאר עד סוף החודש לטפל ב'קדושה'... יתכן ולא ימשיכו בטיפול בהוצאת המכונה מ'הקדושה'. אין סיכויים למכור אותה ומה שירבו יותר בהוצאות יגדל ההפסד. מבקש להכין את 'השמן' לקראת זה".

"25.5.47 – 'יחיאל' – זגרב: 'המלח' [רב החובל] של 'הקדושה' קבל הוראה לחזור למולדתו ל'אגמי' [רומניה]. 'יחיאל' בעצמו מחכה להוראה לאן לנסוע. היה בבית החולים (ממש...) שבועיים".

"11.7.47 – 'ברג' מפי 'ריקו' [פינו גינזברג, גזבר המוסד בהסתמך על לופסקו אריה ברומניה]: ישנה תביעה לגבי 'הקדושה' בסך 25 אלף 'וייזים' [\$]. הפרטים יגיעו ל'אגמי'".

¹ וניה הדרי 'פליטים מנצחים אימפריה', עמ' 75, 6-354 וראובן אהרני, 'מטות תרן', עמ' 170-169.
² בהסכמי החכירה נקבע שאחריות המחכיר נפסקת ברגע שהמעפילים עולים לספינה.